

نقش کار آفرینی در وزارت آموزش و پرورش

سعیده رزاقی

۱. ابواب جمعی اداره کل آموزش و پرورش استان تهران، واحد آموزش و پرورش ناحیه ۱ شهر ری، کارشناسی ارشد مدیریت کارآفرینی-گردشگری-دانشگاه علم و فرهنگ، گروه علوم تربیتی، ایران
76077697s@gmail.com

چکیده

سابقه و هدف: باید توجه داشت که کارآفرینان تنها به ایجاد فرصتهای شغلی جدید نمی پردازند بلکه با ساختار، تفکر، تحرک و فرهنگ لازم دست به تخریب خلاق می زنند تا از دل ویرانه های کهن بنای رفیع آبادانی و پیشرفت را برافرازند.

مواد و روشها: مطالعه حاضر از نوع توصیفی تحلیلی^۱ است و پس از بررسی مفاهیم با ارائه نتایج به پیشنهادات کاربردی پرداخته شده است. روش تحقیق حاضر توصیفی و روش گردآوری اطلاعات آن، کتابخانه ای است. بدین صورت که از منابع کتابخانه ای نظیر: کتاب، مقاله، منابع خارجی و ... و آموخته های محقق استفاده شده است.

یافته ها: از نظر این پژوهش کارآفرینی و کارآفرینان نقش کلیدی در روند توسعه و پیشرفت اقتصادی جوامع مختلف ایفا می کنند. تجارب کشورهایمانند ژاپن، کره جنوبی، مالزی و هند آکنده از فعالیتهای چشمگیر کارآفرینانی بوده است که امروز به توسعه یافتگی کشور خود می بالند. نتیجه گیری: از مباحث ایراد شده نتیجه گرفته می شود که نظام آموزش فنی و حرفه ای کارآمد نقش تعیین کننده در رشد و پیشرفت و تعالی همه جانبه جامعه دارد بررسی نظامهای آموزش فنی و حرفه ای کشورهای توسعه یافته و یا در حال توسعه مقایسه تطبیقی آنها با کشور ایران می توان راهکارهایی مناسب جهت بهبود بخشیدن به نظام آموزش فنی و حرفه ای کشور دارد.

واژگان کلیدی: کار آفرینی، کارمند کارآفرین، آموزش و پرورش، توانمندی، مهارت.

^۱ analytic-descriptive

مقدمه

باتوجه به نقش و اهمیت کارآفرینی و سابقه درخشان کارآفرینان در توسعه بسیاری از کشورها و باتوجه به مشکلات اقتصادی زیادی که کشور ما با آن مواجه بوده و دست یاری از هر سویی می طلبد، ترویج و اشاعه مفهوم کارآفرینی، بسترسازی برای فرهنگ حامی کارآفرینی و مهمتر از همه تربیت افراد (بوپژه تحصیلکردگان) کارآفرین سازمانی برای تمامی جوامع به خصوص برای جوامع درحال توسعه ای مانند ایران از اهمیت و ضرورت حیاتی برخوردار است [۱]. روابط فرهنگی- اقتصادی، صنعتی، اجتماعی امروز کشور به گونه ای است که حل مشکلات، الگوها و راه حل‌های جدید و متفاوتی را طلب می کند. تربیت جمعیت جوان کشور و ضرورت ایجاد فرصتهای شغلی عامل عمده ای هستند که موجب می شوند سیاستگذاران کلان آموزش کشور به راهکارهایی برای پرورش استعدادها بیندیشند و بی شک آن منبع جز ابتکار، خلاقیت و نوآوری چیز دیگری نیست [۲].

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر از نوع کیفی توصیفی و مروری تحلیلی می باشد که با جستجو در مقالات علمی و کتاب های مختلف و اینترنت به تدوین آن پرداخته شده است. از جمله مهم ترین موتورهای جستجو و پایگاه های اطلاعاتی معتبر مورد استفاده در این تحقیق عبارت بودن از: تحلیل محتوا یک شیوه پژوهشی است که برای تشریح عینی، منظم و کمی محتوای آشکار پیام های ارتباطی به کار می رود. این شیوه ابتدا در علوم ارتباطات به کار گرفته شد و در حال حاضر، بخصوص در سال های اخیر این شیوه پژوهش در سایر علوم، از جمله علوم تربیتی نیز مورد استفاده قرار گرفته است. تحلیل محتوا به اعتقاد بیشتر صاحب نظران روش پژوهشی است که برای بیان مفاهیم یا واژه های معینی در یک متن و یا مجموعه ای از متون استفاده می شود. برخی نیز آن را یک روش تجزیه و تحلیل داده ها می دانند. متن می تواند شامل کتاب، فصل یا فصل هایی از یک کتاب، نوشته ها، مصاحبه، گفتگو، عناوین و مقالات مطبوعات و اسناد تاریخی باشد.

مبانی نظری

گرایش روز افزون کشور های در حال توسعه به آموزش فنی و حرفه ای و در راس آن آموزش فنی و حرفه ای، با هدف حل بحران های آموزش فنی و حرفه ای و معضلات اجتماعی، از مشخصات شرایط نوین بین المللی طی چند دهه اخیر می باشد [۱]. اگر فعالیت آموزش فنی و حرفه ای را "حفاظت از مردم در برابر عوامل و نیروهایی که زندگی، ارزش ها و سعادت آنها را به خطر می اندازد"، بر شمرد می توان گفت این فعالیت ها از دهه های ۴۰ و ۵۰ میلادی آغاز گردیده و عموماً از طریق برخی آژانس های وابسته به آموزش فنی و حرفه ای که در زمینه مسائل اجتماعی، فرهنگی و بهداشتی دارای مسئولیت وسیع بین المللی اند، عملیاتی می گردند [۲].

بیان مساله و ضرورت انجام تحقیق:

این روزها واژه کارآفرینی را زیاد می شنوید اما تا به حال فکر کردید که نقطه ابتدایی این موضوع آموزش کارآفرینی در مدارس است برند رسانه ها از افراد کارآفرین تجلیل شده و از آن های ناب همراه است. اما واقعا چرا باید آموزش کارآفرینی در مدارس آغاز شود؟ دنیای امروز، دنیایی پیچیده است که با بارش ایده ها به عنوان الگوی موفق در کسب و کار نام می برند.

کارآفرینی تبدیل به یک ضرورت برای جوامع مختلف شده است؛

زیرا نه تنها امکان رسیدن فرد به منابع مالی حاصل از ایده را آسان می کند...

بلکه با حل مسائل به شیوه های نو، موجب پیشرفت و توسعه یک کشور نیز می شود.

با توجه به اهمیت و فواید کارآفرینی، کشورهای مختلف از جمله ایران در پی تأسیس و

گسترش مدارس کارآفرینی و آموزش کارآفرینی در مدارس جهت شناسایی و تربیت افراد کارآفرین می باشند.

ایجاد فرصت کارآفرینی در ایران میتواند آینده روشنی را در زمینه های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی برای کشور رقم بزند [۳].

در دنیای درحال تحول امروز، کامیابی از آن جوامع و سازمانهایی است که بین منابع کمیاب و قابلیت‌های مدیریتی و کارآفرینی منابع انسانی خود رابطه معنی داری برقرار سازد. به عبارتی دیگر جامعه و سازمانی می‌تواند در مسیر توسعه، حرکت روبه جلو و با شتابی داشته باشد که با ایجاد بسترهای لازم منابع انسانی خود را به دانش و مهارت کارآفرینی مولد تجهیز کند تا آنها با استفاده از این توانمندی ارزشمند، سایر منابع جامعه و سازمان را به سوی ایجاد ارزش و حصول رشد و توسعه، مدیریت و هدایت کنند. امروزه که کار و فعالیت شکل تازه ای به خود گرفته است و به سوی خودکارفرمایی و خوداشتغالی در حرکت است [۴].

پیشینه تحقیق :

باتوجه به نقش و اهمیت کارآفرینی در ابعاد زندگی فردی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، از نظام آموزشی هر کشوری انتظار می رود شهروندان شایسته کارآفرین را تربیت نماید. به همین دلیل در برنامه های آموزشی کشورهای توسعه یافته آموزش کارآفرینی جزء لاینفک برنامه های درسی رسمی و غیررسمی آن کشورهاست. به عنوان مثال اتحادیه اروپا لغو توسعه کارآفرینی در آموزش و پرورش را برای کشورهای مختلف تدوین کرده است. در آفریقا و شرق آسیا هم برنامه های متناظر با کارآفرینی در مدارس و دانشگاهها ارائه شده است [۶].

در کشور ما ایران سابقه آموزش کارآفرینی در آموزش و پرورش به دهه هفتاد برمی گردد که در مقایسه با آموزش عالی با سابقه تر است. هر چند که فقط در یکی از شاخه های کاردانش درس اختیاری با عنوان کارآفرینی برای دانش آموزان این شاخه پیش بینی گردید و برنامه درسی متناظر آن اعم از تهیه و تدوین کتاب و آموزش معلمان بدین منظور طراحی و اجرا شد. اما امروزه انتظار می رود با گذشت بیش از دو دهه تجربه آموزش کارآفرینی در آموزش و پرورش، این نهاد مهم و فراگیر بصورت منسجم و یکپارچه و هماهنگ برنامه آموزش کارآفرینی را در تمام سطوح رشته های تحصیلی فراگیر نماید. نگارنده براین باور است که برای نهادینه سازی آموزش کارآفرینی در آموزش و پرورش بایستی اقدامات ذیل صورت گیرد:

۱- دمیدن روح کارآفرینی در کتابهای درسی پایه ها و رشته های مختلف تحصیلی، چرا که به جای آموزش مستقیم و داشتن درس مجزای کارآفرینی بهتر است کارآفرینی با رویکرد تلفیقی با سایر علوم و دروس پیوند خورد. به عنوان مثال در همه دروس ازجمله جغرافیا، جامعه شناسی، شیمی، فیزیک، ریاضی می‌توان بکار برد. در تدوین محتوی آموزش کارآفرینی در نظر گرفته سطح و توانایی شناختی فراگیران بسیار مهم و حیاتی است چرا که باتوجه به پیچیدگی مفهوم کارآفرینی امکان معرفی و یادگیری همه موضوعات آن برای مخاطبین در هر سنی میسر نیست.

۲- آموزش مسئولین ستادی و اجرایی آموزش و پرورش بویژه معلمان درباره نقش و اهمیت کارآفرینی در جامعه و شیوه آموزش و یادگیری آن برای دانش آموزان

۳- تدوین محتوی الکترونیکی کارآفرینی در قالب چندرسانه ای بصورتیکه برای مخاطبین کودک و نوجوان در مقایسه با محتوی کتاب درسی جذاب تر باشد [۷].

۴- برگزاری مراسم ها و آیین های ترویج کارآفرینی در مدارس و دعوت از دانش آموزان سابق که به عنوان کارآفرین در جامعه فعالیت می کنند، برای ارائه و انتقال تجربیات خود به دانش آموزان.

۵- برپایی دوره های کارورزی کارآفرینانه برای دانش آموزانی که می خواهند کارآفرین شوند.

۶- تربیت معلمان خاص آموزش کارآفرینی تا بصورت حرفه ای و تخصصی مسائل و موضوعات آموزش کارآفرینی در آموزش و پرورش را لمس و تجربه کرده و به دیگران انتقال دهند.

۷- آموزش فعالیت عملی محور کارآفرینی به جای آموزش معلم محور، بطوریکه دانش آموزان از طریق انجام فعالیت و درگیر شدن با کارآفرینی آشنا شوند.

در پایان ذکر این نکته ضروری است که هدف از آموزش کارآفرینی تنها راه اندازی کسب و کار و کارآفرینی انتفاعی برای خود نیست ؛ بلکه کارآفرینی یک شیوه ی زندگی است که در تمام ابعاد زندگی فردی، سازمانی و اجتماعی فرد کاربرد دارد و دانش آموزان به عنوان کارمندان، مسئولان، مدیران و کارآفرینان آینده کشور چنانچه با این مباحث آشنا شوند، در تصمیم گیری زندگی

و شغلی برای خود، سروکار داشتن با کارآفرینان و حل مسائل و مشکلات آنان بهتر عمل خواهند نمود [۸].

در راستای اهداف سند تحول برای کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش، اقداماتی صورت گرفته درسی تحت عنوان درس کار و فناوری به مجموعه دروس ابتدایی و دوره اول متوسطه اضافه شده است. قبلاً درسی با عنوان حرفه و فن وجود داشت که فقط در دوره راهنمایی تدریس می شد اما درس کار و فناوری از پایه ششم ابتدایی آغاز می شود [۹].

درس دیگری به نام هنر داریم که در دوره اول متوسطه آموزش داده می شود. رویکرد درس هنر، آشنایی بچه ها با زمینه های هنری، مشاغل آن و شایستگی هایی است که باید بچه ها برای ورود به آن کسب کنند.

آموزش غیر رسمی یعنی ساعات فعالیت فوق برنامه بچه ها، باید اقداماتی صورت پذیرد.

برای ایجاد فرهنگ کار آفرینی با مشارکت دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران یک برنامه ای در دوره اول متوسطه اجرایی می شود. در این دانشکده با کارآفرینان ایرانی مصاحبه های خوبی صورت گرفته است و در آن، ویژگی های یک کارآفرین ایرانی استخراج و استانداردسازی و در نهایت تبدیل به یک آزمون شده است.

چه اقداماتی برای نهادینه سازی آموزش کارآفرینی در مدارس و آموزش و پرورش لازم است؟

تدوین سیاست کلی برنامه آموزش کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش با استفاده از تجربیات سایر کشورها و نظرات خبرگان.

قرارگیری موضوع کارآفرینی در کتابهای درسی پایه ها و رشته های مختلف تحصیلی

چرا که به جای آموزش مستقیم و داشتن درس مجزای کارآفرینی بهتر است کارآفرینی با رویکرد تلفیقی با سایر علوم و دروس پیوند خورد. به عنوان مثال در همه دروس از جمله جغرافیا، جامعه شناسی، شیمی، فیزیک، ریاضی میتوان بکار برد [۱۰].

مقایسه به عملی اطلاق می شود که در آن دو یا چند پدیده را در کنار هم قرار داده، برای یافتن وجوه اختلاف و تشابه، آنها را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهیم [۱]. اصولاً در زندگی روزمره بدون کار تطبیق و مقایسه نمی توان تصمیمی اتخاذ نمود و راه و روشی برای حل و فصل رضایت بخش امور انتخاب کرد. مثلاً زمانی که یک کالای خاص را از میان انواع مشابه آن برای خرید برمی گزینیم و یا از میان چند رشته تحصیلی، رشته دلخواه خویش را انتخاب می کنیم و یا از میان چندین شیوه اداره امور مؤسسه های آموزشی، کار مدیریت یک مؤسسه را بر سایر مؤسسات آموزشی ترجیح می دهیم، در تمامی این موارد به نوعی مقایسه و تطبیق مبادرت ورزیده ایم که به اعتقاد خود به گزینش اصلح منتهی شده است [۲]. آموزش فنی و حرفه ای روشی است برای آشنا ساختن و تمرین دادن افراد برای پرورش مهارتهای فکری، عملی و اجتماعی، لذا پهنه ای بسیار گسترده دارد. [۳] برای انجام دادن هر کاری، نیاز به مهارتی است که باید روش کسب آن آموخته شود و بر اثر ممارست اعتلاء یابد. مهارت، گوهر گرانبهائی است که میزان کفایت افراد، شرکت ها و کشورها را از همدیگر متمایز می سازد. [۴] میزان پیشرفت یک کشور به اندازه مهارت هایی است که در نیروی انسانی آن کشور وجود دارد، هر چند منابع طبیعی تبدیلی به ثروت کشور می شوند اما آموزش شایستگی های نیروی انسانی، آن را به پیشرفتگی پایدار تبدیل می سازند. بنابراین گفتگو درباره فنی و حرفه ای گفتگو درباره همه صلاحیت های انسانی است که به فایده اجتماعی منجر می شوند [۵] در این دیدگاه همه توانایی هایی که به وسیله افراد کسب می شوند موضوع آموزش فنی و حرفه ای قرار می گیرند. بی شک یکی از ابزارهای توسعه صنعتی و به تبع آن توسعه اقتصادی، آموزش های فنی و حرفه ای بوده و چنانچه این آموزش ها با توجه به نیاز بازار کار و صنعت به مورد اجرا در آید، بسیاری از مشکلات اقتصادی و اجتماعی خصوصاً برای جمعیت جوان و فعال کشور را حل خواهد نمود [۶].

آموزش فعالیت در پایان ذکر این نکته ضروری است که هدف از آموزش کارآفرینی در مدارس تنها راه اندازی کسب و کار و کارآفرینی انتفاعی برای خود نیست؛

بلکه کارآفرینی یک شیوه ی زندگی است که در تمام ابعاد زندگی فردی، سازمانی و اجتماعی فرد کاربرد دارد. دانش آموزان به عنوان کارمندان، مسئولان، مدیران و کارآفرینان آینده کشور هستند؛ چنانچه با این مباحث آشنا شوند، در تصمیم گیری زندگی و شغلی برای خود، سروکار داشتن با کارآفرینان و حل مسائل و مشکلات آنان بهتر عمل خواهند نمود. فعالیتهای عملی محور کارآفرینی به جای آموزش معلم محور، بطوریکه دانش آموزان از طریق انجام فعالیت و درگیر شدن با کارآفرینی آشنا شوند [۱۱].

رویکرد کارمندان کارآفرین و مدارس کارآفرینی

جهانی شدن بازارها فشار فراوانی را بر اصلاحات نظام آموزش و تحصیلات حرفه ای در بسیاری از کشورها وارد آورده است. در واقع یکی از اهداف مهم در نظام آموزش و تحصیلات کشورها، آماده سازی منابع انسانی برای یک رقابت سنگین ملی در عرصه اقتصاد جهانی روبه رشد می باشد. [۷] جستجوی تناسب کافی یا برابری بین ساختار مهارتهای ارائه شده و نیازهای موجود و فعلی بخش های صنعت، خدمات و کشاورزی و به طور کلی بنگاههای اقتصادی و بازار کار یکی از سازمان یافته ترین و عمده ترین اهداف آموزش حرفه ای در بسیاری از کشورها می باشد. [۸] برای نیل به این مهم هر کشور متناسب با شرایط بومی خود سازکارها و ساختارهای لازم را ایجاد نموده است تا سیاست ها و برنامه های بلند و کوتاه مدت مختلف خود را به اجرا درآورد و بهسازی فنی مدیریت و سازماندهی تولید و کارودر نهایت کاربردهای متعدد و فراوانی که نیاز به خدمات آموزشی دارند را مورد توجه قرار دهد. با توجه به اینکه کشور ایتالیا در ارائه آموزش های فنی و حرفه ای سابقه طولانی داشته و ساختار و نظام صلاحیت حرفه ای این کشورها با استفاده از استانداردهای بین المللی از ثبات و اعتبار خاصی در بین کشورها برخوردار است، لذا بررسی تطبیقی ساختار آموزش های فنی و حرفه ای در دو کشور ایران و ایتالیا می تواند در بهبود و کارآئی نظام آموزش فنی و حرفه ای در ایران موثر باشد و ایده های جدیدی را در این زمینه مطرح نماید. به منظور دستیابی به راهکارهای مفید در این زمینه لازم است ساختار نظام های آموزش فنی و حرفه ای در دو کشور مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد و پس از مطابقت نظیر به نظیر اجزاء تشکیل دهنده هر سیستم، نقاط قوت و ضعف هر سیستم احصاء و نتیجه آن در بهبود رویه های اجرایی در کشور به کار گرفته شود [۹]

آموزش فنی و حرفه ای ایران

تاریخچه سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

شاید بتوان، اجبار کارفرمایان به آموزش حرفه ای و با سواد نمودن کارگران تحت پوشش در سال 1320 را اولین فعالیتهای رسمی آموزش های حرفه ای تلقی کرد. تدوین آیین نامه آموزش و پرورش وقت در این سال قدیمی ترین و تکلیف اجرایی این آیین نامه توسط کارگران مستند رسمی فعالیتهای آموزشی حرفه ای در ایران است. گوا اینکه تعالیم استاد شاگردی سابقه بسیار طولانی تری دارد. تشکیل شورای تعلیمات حرفه ای در وزارت کار در سال 1337 پس از تصویب قانون کار در مجلس شورای ملی وقت نیز سند رسمی دیگر سوابق آموزشی حرفه ای است. تشکیل شورای عالی هدایت فارغ التحصیلان در ساختار تشکیلاتی وزارت کار در سال 1339، شورای عالی مشاغل و هدایت نیروی کار در همین سال و بالاخره ایجاد سازمان هدایت فارغ التحصیلان بر اساس مصوبه هیأت وزیران، در وزارت کار در اردیبهشت ماه سال 1339، اولین فعالیتهای رسمی، مجموعه ای بود که با گذشت زمان و ایجاد جایگاه قانونی، به صورت سازمان آموزش فنی و حرفه ای، نمایان شد. اولین مراکز آموزش فنی و حرفه ای تحت پوشش سازمان مذکور در رشته های تراشکاری فلز کاری، لوله کشی شوفاژ، ریخته گری، مدل سازی، جوشکاری برق و گاز و مکانیک اتومبیل در سال 1339 و سپس با افزایش رشته های چون برق و الکترونیک، نصب دستگاههای صنعتی در سال 1341 در جنوب و شرق تهران، آغاز به کار 44 مراکز دیگری در کرج برای آموزش کارگران و سرکارگران نیز راه اندازی شد. سپس در سالهای 49 و در سال 1345 مرکزی جهت آموزش مربیان تحت پوشش همین سازمان ایجاد شد. به موجب ماده 5 قانون کار آموزشی مصوب سال 1349، شورای عالی کار آموزشی با اعضاء مرکب از وزارتخانه های کار و امور اجتماعی، اقتصاد، آموزش و پرورش، علوم و آموزش عالی، سازمان برنامه و بودجه، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن، باریاست وزیر کار و امور اجتماعی، تشکیل شد [۱۰]. نیاز روز افزون به توسعه آموزش های مهارتی و عدم منابع کافی جهت تأمین مخارج و هزینه های آموزشی، در سال 1349 دولت را بر آن داشت تا در اجرای ماده 8 قانون کار آموزشی را صندوق کار آموزشی ایجاد نماید. اساسنامه این صندوق به تصویب کمیسیون کار و امور اجتماعی مجلسین سنا و شورای ملی رسیده و در مهرماه 1350 این صندوق رسماً شروع به کار کرد. صندوق کار آموزشی به پشتوانه مفاد قانونی ماده 2 و 66 قانون کار مصوب سال 1349 تا سال 1359 که سازمان آموزش فنی و حرفه ای رسماً تشکیل شد، اقدام به ایجاد مراکز آموزش حرفه ای

در شهرهای تهران، کرج، اصفهان، مشهد و تبریز نمود. فعالیتهای آموزشی این مراکز به موازات گسترش و توسعه صنایع کشور، لزوم تدوین فرهنگ ملی شاغل توسط وزارت کار و امور اجتماعی وقت و با کارشناسی اعضاء صندوق کار آموزی را هرچه بیشتر محسوس کرد. تدوین اولین استانداردهای مهارت کارگران که در واقع جزوات آموزشی یکپارچه در مراکز تحت پوشش صندوق بود، از سال 1355 به بعد در زمره فعالیتهای مؤثر این صندوق به شمار می آید. [۱۱] پس از انقلاب شکوهمند اسلامی، از ادغام صندوق کار آموزی، کانون های کار آموزی و اداره کل آموزش فنی و حرفه ای و اداره کل نیروی انسانی و اشتغال وزارت کار، در سال 1359، سازمان آموزش فنی و نیروی انسانی با تصویب شورای انقلاب جمهوری اسلامی، ایجاد شد. ریاست این سازمان به عهده معاون وزیر کار و امور اجتماعی بوده و اعتبار مورد نیاز آن از محل کمکهای دولت و درآمد اختصاصی پیش بینی شده در ماده 14 قانون کار آموزی مصوب سال 1349 تأمین شده بود. در این سازمان سه حوزه معاونت (آموزش، اداری و مالی، نیروی انسانی) و 8 مدیریت تحت پوشش در مجموع این سه معاونت به انضمام دو اداره و دو دفتر که مستقیماً تحت نظارت ریاست این سازمان فعالیت می نمودند، شکل گرفت [۱۲]. در سال 1360 شاخه نیروی انسانی از سازمان مذکور منتزع و سازمان آموزش فنی و حرفه ای با هدف تأمین و تربیت نیروی انسانی ماهر و نیمه ماهر مورد نیاز بخشهای اقتصادی تشکیل گردید. تشکیلات سازمانی این مجموعه، با عنایت به وسعت عمل و نیاز استانی به آموزشهای مهارتی از سطح مدیریت تا تشکیل ادارات کل، به تدریج ایجاد و به تصویب رسید. ایجاد، ارتقاء، تکمیل و تجهیز کارگاهها و مراکز آموزشی در اقصی نقاط کشور با توجه به نیاز منطقه ای به ترویج و توسعه آموزشهای مهارتی در هر سه بخش اقتصادی (صنعت، کشاورزی، خدمات) از مهمترین اقدامات این سازمان از بدو تأسیس تاکنون بوده است. تدوین برنامه های تخصصی آموزشی، اجرای آیین نامه صدور پروانه مهارت فنی برای کارگران ماهر، پیشنهاد قانون الزام فراگیری آموزشهای فنی و حرفه ای جهت اشتغال به کار، تکمیل و ارتقاء مهارت کار آموزان، اهتمام به تربیت مربیان با تأسیس منحصر به فردترین مرکز آموزش تربیت مربی در منطقه، از جمله اقدامات اساسی و مؤثر این سازمان از بدو تأسیس تاکنون بوده است [۱۳].

سطوح مختلف آموزش حرفه ای ایران

آموزشهای فنی و حرفه ای وزارت آموزش و پرورش را بعنوان بخشی از آموزشهای رسمی در دوره متوسطه تحصیلی ارائه می دهد. آموزشهای فنی و حرفه ای رسمی دوره متوسطه به دو گروه شاخه فنی و حرفه ای و شاخه کاردانش تقسیم شده اند. دوره آموزش در هر دو گروه سه سال است که یک سال آن عمومی است. برنامه درسی هر یک از رشته های شاخه فنی و حرفه ای بر آموزش عمومی فنی و حرفه ای در یک گروه حرفه ای متمرکز است؛ در حالی که شاخه کاردانش دانش آموزان را عمدتاً برای یک شغل مشخص از یک گروه شغلی بر اساس استانداردهای مهارت که توسط سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور یا سایر دستگاهها تهیه شده است تربیت می نماید. برنامه های درسی شاخه های تحصیلی یاد شده توسط وزارت آموزش و پرورش تهیه شده و به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش می رسد [۱۴].

دانشگاه جامع علمی و کاربردی وابسته به وزارت علوم؛ تحقیقات و فن آوری در سال 1373 تأسیس گردید. این دانشگاه در سال 1387 با بیش از 458 مرکز آموزشی و 19000 مدرس حدود 250000، 4 درصد دانشجویان کشور را در مقاطع کاردانی 185 رشته و کارشناسی ناپیوسته 154 رشته تحت پوشش قرار داده است. مراکز آموزشی علمی کاربردی بر اساس موافقت کمیته تخصصی علمی و کاربردی شورای گسترش آموزش عالی تأسیس می شود و برنامه های درسی دوره های مختلف آموزشی آن توسط شورای برنامه ریزی آموزشی و درسی علمی و کاربردی تصویب می شود. [۱۵]

حوزه رسمی و غیر رسمی آموزش فنی و حرفه ای ایران

نظام آموزش فنی و حرفه ای ایران از گروه های متنوع عرضه کنندگان دولتی و خصوصی تشکیل شده است. همزمان با آموزشهای فنی و حرفه ای غیررسمی که عمدتاً تحت مدیریت سازمان آموزش فنی و حرفه ای وابسته به وزارت کار و امور اجتماعی و برخی وزارت خانه های دیگر ارائه می شود؛ آموزشهای فنی و حرفه ای رسمی؛ حرفه ای متوسطه و کاردانی پیوسته فنی و حرفه ای توسط وزارت آموزش و پرورش؛ دانشگاه آزاد اسلامی و آموزشهای علمی - کاربردی توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ارائه

می گردد، وزارتخانه های دیگر نظیر وزارت صنایع و معادن، وزارت کشاورزی و وزارت نفت نیز آموزشهایی را ارائه می دهند؛ در هر حال به صورت کلی نظام آموزش فنی و حرفه ای ایران شامل سه بخش اصلی است: متوسطه، کوتاه مدت و عالی [۱۶]

شرایط مربیان آموزش فنی و حرفه ای ایران

ذینفعان در آموزش فنی و حرفه ای در ایران توافق دارند که نبود مربیان دارای مهارت های لازم، یکی از شدیدترین تنگناها بر سر راه بهبود کیفیت است. نگرانی ها عمدتاً به ضعف مهارت های تدریس، توانایی های آموزش عملی مربیان مربوط می شود. با افزایش کلی ظرفیت درسیستم آموزش های فنی و حرفه ای از سالهای میانی دهه 70، گروه بزرگی از مربیان و معلمان جدید بدون گذراندن دوره های تربیت مربی موثر جذب شده اند. داده های مربوط به شرایط استخدامی مربیان و معلمان آموزش فنی و حرفه ای نشانگر آن است که اکنون استخدام دو سوم آنها بر پایه قرارداد موقت (حق التدریس) است. و این امر دسترسی آنان را به فرصت های بیشتر برای آموزش در مرکز آموزش مربیان مانند تربیت مربی یا تربیت معلم محدود می کند. فقدان یک سیستم ساماندهی شفاف برای مربیان باعث کاهش انگیزه افراد دارای مهارت های عملی برای پیوستن به حرفه مربیان فنی می شود. مربیان بر پایه صلاحیت های رسمی دانشگاهی و بدون ارزش گذاری برای تجربه کار عملی استخدام و درجه بندی می شوند [۱۷].

انگیزه های ورود به سیستم آموزش مهارتی فنی و حرفه ای ایران

در حال حاضر به واسطه فقدان و یا عدم اجرای قوانین در زمینه الزام بکارگیری نیروی کار تعیین صلاحیت شده و ماهر عدم تحرک و ارتباط عمودی واقعی بین نظام آموزش مهارتی با سایر نظام های آموزشی موجود علی رغم تلاشهای صورت گرفته این ذهنیت در اذهان جامعه شکل گرفته است که آموزش های مهارتی مربوط به سطوح پائین جامعه کار و محدود به کارگران است. درحالیکه کسب مهارت لازم در هر رده شغلی یکی از الزامات موفقیت افراد است. به هر شکل تغییر این نگاه در جامعه می باید به واسطه اقداماتی جهت ایجاد انگیزه لازم در افراد شکل گیرد [۱۸].

رویکرد مدارس کارآفرین

کارآفرینی به عنوان واحدهای درسی در بسیاری از مدارس تدریس میشود.. در دنیا مؤسساتی هستند که مهارتهای کارآفرینی را در طی دوره هایی به دیگران آموزش میدهند. بسیاری از نظریه پردازان معتقدند که اصول و مبانی کارآفرینی باید در ردههای سنی پایینتر آموزش داده شود؛ تا هرگاه فرد به سن جوانی رسید این آموزشها نمود بیرونی پیدا کند و در زمان درست فرد را تبدیل به یک کارآفرین کند. آموزش کارآفرینی در مدارس با یک شعار همراه است که (مشکلات یک فرصت هستند) کاربرد رویکرد مدرسه کارآفرینی کاربرد رویکرد مدرسه کارآفرینی در همه جا کاربرد دارد. رویکرد مدرسه کارآفرینی بیش از همه در مدارس کسب و کار موردنیاز است. زیرا توانایی های تکمیلی مدیران و کارآفرینان در مدارس کسب و کار می تواند به ابداع و نوآوری بیشتر در شرکت های بزرگ و نوین منتهی گردد.

اما ایده های مربوط به رویکرد مدرسه کارآفرینی و آموزش کارآفرینی در مدارس نیازمند ارتقا سطح تفکر آموزشی ما می باشد؛ همانند اینکه چگونه دانشجویان و اساتید می توانند از طریق هم اندیشی، موفق به کشف ناشناخته ها شوند. پس چنانچه به توسعه دانش مدیریتی بمنظور تغییر توانایی خود در جهت مدیریت شرکت ها و سازمان های نوین می اندیشید. تغییر و تحول در نظام کارآفرینی کنونی حاکم بر شرکت های جهان از ضروریات آن می باشد.

مدارس کارآفرینی در ایران

شرایط فعلی کشور اقتضا می کند تا افراد خلاق با ایده و راه حل های نو، پا در عرصه کسب و کار بگذارند. پرداختن به موضوع آموزش کارآفرینی در مدارس و فراهم کردن فرصت های کارآفرینی در ایران بیش از پیش مورد نیاز است.

باید همواره در نظر داشته باشید چیزی که سرنوشت انسان را می‌سازد استعدادهايش نيست، انتخاب‌هايش مي‌باشد؛ و امروزه کارآفرینی چیزی بیش از یک انتخاب است و تبدیل به ضرورت شده است.

هدف از آموزش کارآفرینی در مدارس این است که جوانان به جای اینکه به فکر استخدام و تحقق اهداف مدیر خود باشند، با خلاقیت و طرح ایده‌های نو با کسب مهارت‌های کارآفرینی برای تحقق رویاهای خودشان تلاش کنند. تربیت نیروی انسانی خلاق، متخصص، کارآفرین، مسئولیت‌پذیر، آینده‌نگر، فعال و نوآور از اهداف آموزش کارآفرینی در مدارس است. در مدارس کارآفرینی افراد از ابتدا با مهارت‌های اجتماعی آشنا می‌شوند.

در ایران هنوز فاصله زیادی تا رسیدن به مدارس کارآفرینی موفق و پربازده و آموزش کارآفرینی در مدارس مانده است. هدف آن‌ها کاهش افرادی است که بدون در نظر گرفتن نیازهای جامعه وارد دانشگاه شده؛ به دلیل فرآیند آموزشی ناقص و ناکارآمد، بدون یادگرفتن مهارت‌های لازم و کاربردی پس از فارغ‌التحصیلی به جای اینکه جذب بازار کار مرتبط با رشته خود شوند فقط آمار بیکاران را بالا می‌برند.

افراد کارآفرین علاوه بر اینکه می‌توانند به موفقیت‌های بزرگ و منافع شخصی برسند، می‌توانند منشأ تحولات بزرگی در زمینه‌های صنعتی، تولیدی و خدماتی شوند.

در مدارس کارآفرینی دستیابی به منابع و منافع مالی ناشی از کارآفرینی، یک ارزش تلقی می‌شود؛ و این ارزش خود انگیزه‌ای برای خلق ایده‌های نو و به ثمر رساندن آن‌ها می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

از مباحث فوق نتیجه گرفته می‌شود که یک کارآفرین ابتدا باید مشکلات را در اطرافش شناسایی کند. سپس به عنوان یک فرصت جدید، برای برطرف کردن آن به راه حل‌هایی سریع و بدیع فکر کند. آموزش کارآفرینی در مدارس برای رسیدن به این هدف سعی در افزایش توانایی برای تغییر در نگرش افراد دارد.

تاکید مدارس کارآفرینی بر روی یادگیری است. مهارت‌هایی به صورت تئوری و عملی جهت تغییر دیدگاه، تفکر عمیق و سیستماتیک، تقویت کار تیمی به افراد آموزش داده می‌شود.

زمانی یک مدرسه کارآفرینی به هدف خود می‌رسد که ایده‌های افراد آموزش دیده به مرحله کاربرد برسد. در پایان ذکر این نکته ضروری است که هدف از آموزش کارآفرینی در مدارس تنها راه اندازی کسب و کار و کارآفرینی انتفاعی برای خود نیست؛ بلکه کارآفرینی یک شیوه‌ی زندگی است که در تمام ابعاد زندگی فردی، سازمانی و اجتماعی فرد کاربرد دارد. دانش آموزان به عنوان کارمندان، مسئولان، مدیران و کارآفرینان آینده کشور هستند؛ چنانچه با این مباحث آشنا شوند، در تصمیم‌گیری زندگی و شغلی برای خود، سروکار داشتن با کارآفرینان و حل مسائل و مشکلات آنان بهتر عمل خواهند نمود. منابع و مأخذ^۲

۱- اسکات، سینیئا و ژافه دنیس (1991). توانا سازی کارکنان. ترجمه دکتر مهدی ایران نژاد پاریزی (1375). تهران: موسسه تحقیقات و آموزش مدیریت

۲- آقانسیری، مریم (۱۳۹۰). "نقش سرمایه اجتماعی در ارتقای بهره‌وری نیروی کار". مجلس و پژوهش، سال ۱۷، شماره ۶۳، ۱۱۱-۱۳۸.

۳- آقاییار، سیروس (1383) هرم توانمندسازی، مجله تدبیر، شماره 149

۴- امیری، میثم و رحمانی، تیمور، بررسی آثار سرمایه اجتماعی درون و برون گروهی بر رشد اقتصادی استانهای ایران، دو فصلنامه علمی- پژوهشی جستارهای اقتصادی، سال سوم، شماره ششم، پاییز و زمستان ۱۳۸۵.

- ۵- داوودی، ا؛ سروش، س. (۱۳۸۹). رابطه سرمایه اجتماعی با کارآفرینی سازمانی در شرکت آلومینیوم پارس ساوه. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه.
- ۶- دنیس، کنیلا، (1383)، توانمندسازی منابع انسانی، ترجمه مهدی ایران نژاد پاریزی، معصومعلی سلیمیان. تهران: نشر ایران.
- ۷- دورکیم، امیل، (۱۳۸۱)، درباره تقسیم کار اجتماعی، ترجمه باقر پرهام، تهران، نشر مرکز.
- ۸- ساجدی، فضل الله و امیدوار ی، اعظم (1386)، کارکنان توانمند و سازمانهای امروز، مجله تدبیر شماره ۱۸۱
- ۹- فیض بخش، ع و بقی یاری، ح (1383)، کارآفرینی، مفاهیم و نظریات، انتشارات علمی دانشگاه صنعتی شریف
- ۱۰- کینلا، دنیس سی (1387)، توانمندسازی منابع انسانی، ترجمه مهدی ایران نژاد پاریزی و معصومه سلیمان، نشر مدیران تهران:
- ۱۱- وتن، دیوید آلدرد؛ و کمرون، کیماس؛ تواناسازی کارکنان و تفویض اختیار، ترجمه بدرالدین اورعی یزدانی، (۱۳۸۳) کرج، مؤسسه تحقیقات و آموزش مدیریت، چاپ دوم.
- ۱۲- فرشاد، مجید. (۱۳۷۴). بررسی رابطه آموزش های رسمی فنی و حرفه ای با اشتغال. گزارش طرح تحقیقی، پژوهشکده تعلیم و تربیت
- ۱۳- مبارکی، محمد حسن. کلابی، امیر محمد. مهرابی. روزا. (۱۳۹۳) الگوهای تصمیم گیری کارآفرینان: روش ها، چارچوب ها و نقشه های ذهنی (رویکرد کیفی). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت).
- ۱۴- مبارکی، محمد حسن. یداللهی، جهانگیر. زالی، محمد رضا (۱۳۸۹). بررسی تاثیر ایده کارآفرینانه بر شکل گیری قصد کارآفرینانه دانشجویان. اولین کنفرانس سالانه مدیریت، نوآوری و کارآفرینی، شیراز
- ۱۵- محمد امین زاده. لیلا، سیفی. ع، فقیهی (۱۳۹۴) ارزیابی برنامه درسی دوره متوسطه (شاخه کار و دانش) با نظر به موضوع کار آفرینی از دیدگاه متخصصان. دوفصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی. سال سوم. شماره ۴. ص ۱۴۳-۱۶۴
- ۱۶- محمدی زاد، سمیه (۱۳۹۵) بررسی تطبیقی دانشگاه فنی و حرفه ای ایران با دانشگاه های فنی و حرفه ای کشورهای منتخب. کنگره ملی آموزش عالی در ایران
- ۱۷- ملکی پور، احمد. حکیم زاده، رضوان. دهقانی، مرضیه. زالی، محمدرضا (۱۳۹۵) مطالعه تطبیقی برنامه درسی آموزش کارآفرینی در قلمرو رشته های کارشناسی علوم اجتماعی و رفتاری در دانشگاه تهران با دانشگاه های پیشرو جهان. مجله پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی. تابستان ۱۳۹۵، صفحه ۸۹-۱۱۳
- ۱۸- میرزا بیگی، محمد علی. فاطمی، اشرف السادات (۱۳۹۳) سهم مهارت های کارآفرینی در برنامه ریزی درسی دوره های کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی. اولین کنفرانس بین المللی کیفیت در برنامه درسی آموزش عالی، انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، ایران.